

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС

обов'язкового освітнього компонента

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

підготовки бакалавра (на основі молодшого спеціаліста, молодшого бакалавра)

галузі знань _____ 01 Освіта / Педагогіка _____

спеціальності _____ 014 Середня освіта (Географія) _____

освітньо-професійна програма Середня освіта. Географія. Економіка

Луцьк – 2023

Силабус освітнього компонента «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ»
підготовки бакалавра (на основі молодшого спеціаліста, молодшого бакалавра)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Географія),
за освітньо-професійною програмою Середня освіта.Географія. Економіка

Розробник: Ткачук Н.М., доцент кафедри економічної та соціальної географії,
кандидат педагогічних наук

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н. М.

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри
економічної та соціальної географії**

протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри: _____

Погребський Т. Г.

I Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній Рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань <u>01 Освіта / Педагогіка</u> Спеціальність <u>014.07 Середня освіта (Географія)</u> Освітньо-професійна програма <u>Середня освіта. Географія. Економіка</u> Освітній ступінь: бакалавр	Обов'язковий
Кількість годин – 150, кредитів – 5		Рік навчання – 1
ІНДЗ – немає		Семестр – 2
Мова навчання – українська		Лекції – 34 години
		Практичні роботи – 38 годин
		Самостійна робота – 66 годин
		Консультації – 12 годин
	Форма контролю – екзамен	

II. Інформація про викладача

ПІП Ткачук Надія Михайлівна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри економічної та соціальної географії

Контактна інформація

Телефон 0974852583

Електронна пошта: Tkachuk.Nadiia@vnu.edu.ua

Адреса викладання курсу: вул. Банкова, 9, корпус ВНУ імені Лесі Українки

Дні занять (<http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>)

III. Опис освітнього компонента

1.Анотація курсу. Вивчення ОК «Методика навчання географії» передбачає підготовку здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до педагогічної діяльності у закладах загальної середньої освіти. Освоєння курсу спрямоване на формування професійних компетентностей майбутніх вчителів географії, стимулювання їх до постійного розвитку та самоосвіти. Вивчення курсу забезпечує отримання здобувачами теоретичних знань та практичних вмінь щодо змісту, форм, методів вивчення шкільних курсів географії, ознайомлення із сучасними технологіями навчання та світоглядно-методологічними засадами освітнянської діяльності в контексті стратегій Нової української школи. Змістові модулі містять практичну складову, що сприяє формуванню основних методичних умінь та здатності застосовувати теоретичні знання у розв'язанні прикладних завдань.

2. Пререквізити і постреквізити.

Пререквізити:

Вивчення освітнього компонента пов'язується із системою предметних компетентностей здобувачів, сформованих у курсах педагогіки, психології («Вступ до спеціальності», «Педагогіка», «Психологія» та ін.); освітніх компонентів з фізичної, економічної та соціальної географії, які вивчались у попередніх семестрах.

Постреквізити: Опанування змісту ОК «Методика навчання географії у ЗЗСО» забезпечить наступність вивчення освітніх компонентів за навчальним планом педагогічної складової: «Навчальна практика в закладах загальної середньої освіти», «Педагогічна практика», «Методика навчання економіки, підприємництва та фінансової грамотності», «Методика шкільного географічного краєзнавства».

3. Мета і завдання освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента є усвідомлення здобувачами теоретичних і організаційно-методичних основ вивчення географії у закладах загальної середньої освіти; ознайомлення зі змістом і структурою кожного з курсів шкільної географії, загальними особливостями вивчення географічної складової інтегрованих курсів освітньої галузі природознавства адаптаційного циклу базової середньої освіти.

Завдання:

- засвоєння здобувачами теоретичних та практичних основ методики навчання географії;
- опрацювання змісту, структури і методичних особливостей вивчення курсів географії базової середньої освіти та старшої профільної школи;
- формування вмінь працювати з навчально-методичною літературою, аналізувати навчальні програми і підручники з географії, пропедевтичних інтегрованих курсів освітньої галузі природознавства адаптаційного циклу базової середньої освіти;
- вироблення навичок планувати і конструювати процес навчання географії у закладах освіти, розробляти і впроваджувати на практиці технології навчання;
- вироблення установки на неперервну освіту та професійний розвиток впродовж навчання та майбутньої педагогічної діяльності.

4. Результати навчання (Компетентності)

На основі вивчення здобувач має набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти

Загальні компетентності.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу

Фахові компетентності (ФК)

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК5. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

Предметні компетентності (ПК)

ПК3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ПК4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ПК 7. Здатність чітко й логічно відтворювати основні теорії та закони, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної природничо-наукової картини світу відповідно до вимог Державних стандартів загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство» в школі.

ПК8. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Структура освітнього компонента

Таблиця 4

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота	Консультації	*Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Загальна методика навчання географії						
Тема 1. Вступ. Методика навчання географії як наука	7,5	2	2	3	0,5	ДС, РК, ІРС/2
Тема 2. Компетентнісно-зорієнтоване навчання географії. Географічна освіта в сучасній українській школі	7,5	2	2	3	0,5	ДС, РК, ІРС/2
Тема 3. Дидактичні принципи навчання географії	7,5	2	2	3	0,5	ІРС, РМГ/2
Тема 4. Методи та методичні прийоми вивчення географії	7,5	2	2	3	0,5	ДС, ІРС/2

Тема 5. Засоби та комп'ютеризація навчання географії	8	2	2	3	1	РМГ, ІРС/2
Тема 6. Формування предметних географічних компетенцій учнів	8	2	2	3	1	РМГ, ІРС/2
Тема 7. Форми організування освітнього процесу з географії	9	2	2	4	1	ДБ, ІРС/2
Тема 8. Урок - основна форма навчання географії.	10,5	2	4	4	0,5	РМГ, ІРС/4
Тема 9. Позаурочна та позакласна форми навчання географії. Практична робота.	8,5	2	2	4	0,5	РК, ІРС/2
Разом за модулем 1	74	18	20	30	6	20 балів
Змістовий модуль II. Методичні особливості шкільних курсів географії та технології їх навчання						
Тема 10. Методичні особливості вивчення загальної географії (6-й клас)	10	2	2	5	1	ДС, ІРС/3
Тема 11. Методичні особливості вивчення географії в 7-й класі	9	2	2	4	1	ДС, ІРС/3
Тема 12. Методичні особливості вивчення географії: «Україна у світі: природа, населення» (8-й клас) «Україна і світове господарство» (9-й клас).	8,5	2	2	4	0,5	ІРС, РМГ/3
Тема 13. Особливості вивчення географії в профільній школі.	9	2	2	4	1	ДС, ІРС/2
Тема 14. Особливості вивчення географії як складової інтегрованих курсів освітньої галузі природознавство	9	2	2	4	1	РМГ, ІРС/2
Тема 15. Методика контролю, корекції навчальних досягнень учнів з географії. Оцінювання в НУШ.	10	2	2	5	1	РМГ, ІРС/3
Тема 16. Технології навчання географії.	10,5	2	4	4	0,5	ДБ, ІРС/2
Тема 17. Професійне самовдосконалення учителя географії в умовах НУШ	10	2	2	6	-	Р, ІРС/2
Разом за модулем 2	76	16	18	36	6	20 балів
Види підсумкових робіт						Бали
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин	150	34	38	66	12	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

У ході проведення практичних робіт з ОК переважає комбінована перевірка компетентностей студентів, де поєднуються зазначені вище форми контролю.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Тема змістового модуля	Тема для самостійного опрацювання	Види самостійної роботи
Тема 1	На підставі контент-аналізу питання визначіть перспективні напрямки розвитку методики викладання географії в Україні. Укладіть тести (10 -15 питань) за темою «Розвиток методики викладання географії у вітчизняній освіті» У вигляді графічної схеми відобразіть різноманітність методів експериментально-емпіричного рівня.	Повідомлення Презентація. Тестові питання
Тема 2	Обґрунтуйте необхідність формування предметних компетенцій у сучасній географічній освіті. Зробіть аналіз модельних програм з географії та визначіть потенціал шкільних курсів географії у формуванні ключових компетентностей.	Повідомлення Презентація.
Тема 3	Опрацюйте шкільну програму з географії (6-9 клас). Визначіть теми, які найбільш доцільно розкривати дотримуючись краєзнавчого принципу навчання.	Повідомлення. Презентація
Тема 4	Створіть графічно-знакову модель систематизації методів навчання географії за характером навчально-пізнавальної діяльності учнів. Порівняйте пояснювально-ілюстративний метод навчання географії та метод проблемного викладання навчального матеріалу за планом: 1) назва методу; 2) загальна характеристика методу; 3) провідні види діяльності вчителя; 4) провідні види діяльності учнів; 5) сфера застосування.	Повідомлення Презентація
Тема 5	Порівняйте особливості викладання основного, додаткового й пояснювального тексту чинних підручників з географії для 7-го класу (щонайменше трьох). Підготуйте презентацію 1-2 інтернет-ресурсів з географії.	Повідомлення Презентація
Тема 6	Спроектуйте мотиваційний структурний компонент уроку географії у 8-му класі, який відбиває вплив як соціальних, так і пізнавальних мотивів учнів на їхню навчально-пізнавальну діяльність.	Повідомлення Презентація
Тема 7	Зіставте особливості традиційного й інтерактивного режиму організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Вкажіть переваги та ризики обох режимів.	Повідомлення Презентація
Тема 8.	Укладіть мету уроку до однієї із тем у 8 класі. Запропонуйте обладнання та методи для її досягнення.	Повідомлення Презентація
Тема 9	Визначіть організаційні особливості проведення географічної олімпіади в Україні. Проаналізуйте особливості різних видів домашніх завдань з географії.	Повідомлення Презентація
Тема 10.	Складіть календарно-тематичний план на I семестр за однією із модельних програм 6 коласу з географії. Запишіть його у вигляді таблиці.	Календарно-тематичний план
Тема 11.	Спроектуйте фрагмент уроку географії у 7-му класі із застосуванням ілюстративно-демонстраційних методичних прийомів навчання.	Презентація
Тема 12.	Спроектуйте фрагмент уроку географії у 8-му класі із	Повідомлення

	застосуванням прикладних методичних прийомів навчання	Презентація
Тема 13.	Спроектуйте фрагмент уроку географії у 9-му класі із застосуванням вербальних та ілюстративно-демонстраційних методичних прийомів навчання.	Повідомлення Презентація
Тема 14.	Спроектуйте фрагмент уроку географії у 10-му класі із застосуванням вербальних, частково-пошукових та прикладних методичних прийомів навчання.	Повідомлення Презентація
Тема 15.	Спроектуйте фрагмент уроку «Пізнаємо природу» у 5 класі однієї з використанням дидактичних ігор. Тема уроку географічного змісту.	Повідомлення Презентація
Тема 16.	Підберіть інтерактивні вправи, які найбільш ефективно можуть бути використанні при навчанні географії у закладах фахової передвищої освіти.	Повідомлення Презентація
Тема 17	Розробіть навчальний проєкт за однією із теми дослідження в 10 або 11 класі.	Проєкт
Тема 18.	Підготуйте повідомлення про шляхи адаптації та модифікації навчання географії в умовах інклюзивного навчання.	Повідомлення
Тема 17	Назвіть і розтлумачте загальнопрофесійні компетенції учителя географії. Дайте стисло характеристику платформ для неформальної освіти та підвищення кваліфікації учителя географії. Охарактеризуйте стилі педагогічної взаємодії.	Повідомлення Презентація

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Відвідування занять є обов'язковим. Здобувачі першого рівня вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати під час консультацій. Здобувач повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Політика щодо академічної доброчесності. Політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності регламентовані наступними документами: Кодекс академічної доброчесності ВНУ ім. Лесі Українки, Положення про комітет з етики наукових досліджень ВНУ ім. Лесі Українки, Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників ВНУ імені Лесі Українки (https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochnest/normatyvno-pravova-baza/)

Вивчаючи даний освітній компонент, здобувачі погоджуються виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;

- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів освіти;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань здобувачів освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. У разі відсутності студента на семінарських заняттях з об'єктивних причин, він має право виконати завдання, передбачені планом практичних занять, і одержати відповідні оцінки. Відпрацювання пропущених занять має відбутися до останнього семінарського (практичного) заняття під час індивідуально-консультативної роботи викладача. Якщо здобувач освіти отримав бал за темою освітнього компонента менший за максимальний, він має право лише один раз повторно скласти поточний контроль за темою (усна відповідь та виконання завдань для самостійної роботи). Зараховується найвищий результат. Скласти поточний контроль за темою можна під час консультації у вільний від аудиторних занять час.

Відпрацювання практичних робіт, які передбачали оцінювання участі в дискусії, тренінгу, роботу в групах здійснюється через виконання завдань самостійної роботи до теми.

Неформальна освіта при викладанні дисципліни

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/08/2022_Viznannya_rezultativ_VNU_im_L.U._red.pdf).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам курсу, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

V. Підсумковий контроль

Рейтинг здобувача освіти з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/07/Polozh_pro_otzin_%D0%A0%D0%B5%D0%B4_%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%9C%D0%95%D0%94.pdf).

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за контрольні заходи змістових модулів, які проводяться у формі тестування, зокрема комп'ютерного (максимум – 30 балів за кожен змістовий модуль, всього 60 балів), участь у дискусіях, роботу в малих групах (максимум – 25 бал), виконання індивідуальної роботи за темами практичних (максимум – 15 балів).

Якщо у підсумку виконання всіх видів навчальної роботи студент за результатами поточного та модульного контролю набирає не менше 75 балів, то за його бажанням, отримана ним оцінка може бути зарахована як підсумкова оцінка з

дисципліни. У протилежному випадку або за бажанням студента підвищити рейтинг, він складає іспит. При цьому бали, набрані за результатами модульного контролю, анулюються. Екзаменаційна оцінка визначається у балах (від 0 до 60) за результатами виконання екзаменаційних завдань.

Семестровий екзамен – це форма підсумкового контролю засвоєння здобувачем освіти теоретичного матеріалу та практичних вмінь і навичок з окремого освітнього компонента за семестр. Екзамен проходить у формі усної відповіді студентів згідно екзаменаційних білетів. Кожен білет включає три питання, які передбачають оцінювання теоретичних знань студентів та їх вмінь і навичок використовувати відповідні знання на практиці. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Питання до екзамену

1. Зміст, предмет дослідження та завдання методики навчання географії.
2. Структура методики навчання географії та її зв'язок з іншими науками. Розкажіть на конкретних прикладах про зв'язок методики навчання географії з дидактикою, психологією, географією.
3. Суть компетентнісного підходу до навчання. Які компетентності формує географія в учнів.
4. Методи науково-педагогічного дослідження теоретичного рівня.
5. Методи науково-педагогічного дослідження експериментально-емпіричного рівня.
6. Організація та методика проведення науково-педагогічних експериментів.
7. Основні етапи науково-педагогічного дослідження та характеристика роботи на кожному з них.
8. Початковий період розвитку шкільної географії та методики її навчання (відзапочаткування навчання до початку ХХ століття).
9. Розвиток шкільної географії та методики її навчання у радянський період (від 1917 р. до 1991 р.).
10. Розвиток української шкільної географії та методики її навчання у період від 1991 р. досьогодення.
11. Охарактеризуйте головні риси змісту сучасної шкільної географії.
12. Загальна характеристика принципів навчання географії; традиційні та інноваційні принципи навчання.
13. Охарактеризуйте принцип доступності навчання та способи його реалізації при вивченні географії.
14. Охарактеризуйте принципи систематичності й системності у навчанні та способи їх реалізації при вивченні географії.
15. Охарактеризуйте принципи свідомості й активності учнів у навчанні

та принцип зв'язку навчання з життям; способи їх реалізації при вивченні географії.

16. Охарактеризуйте принцип індивідуального підходу до учнів у навчанні та принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок; способи їх реалізації при вивченні географії.

17. Охарактеризуйте принцип наочності у навчанні; способи його реалізації при вивченні географії.

18. Розкрийте зміст краєзнавчого принципу навчання та охарактеризуйте технології його використання при формуванні географічних знань учнів.

19. Вклад Коменського Я. А. у розвиток методичної науки та краєзнавчого принципу навчання.

20. Вклад Ушинського К. Д. у розвиток краєзнавчого принципу навчання.

21. Розкрийте зміст методів навчання (як дидактичної категорії) та обґрунтуйте їх класифікацію.

22. Обґрунтуйте систему методів навчання, виділених за джерелами формування знань.

23. Обґрунтуйте зміст і особливості застосування словесних методів навчання при вивченні географії.

24. Охарактеризуйте різновиди усного викладу знань та розкрийте прийоми їх використання при формуванні географічних знань учнів.

25. Охарактеризуйте методичні особливості використання різновидів бесід при формуванні географічних знань учнів.

26. Охарактеризуйте систему методів навчання, виділених за характером і рівнем самостійної навчально-пізнавальної діяльності учнів.

27. Розкрийте зміст проблемного підходу до формування знань учнів.

28. Обґрунтуйте основні етапи розкриття навчальної проблеми на прикладах формування географічних знань учнів.

29. Зміст та особливості використання інтерактивного режиму організації навчання.

30. Методика використання парно-трійкової інтерактивної форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

31. Методика використання кооперовано-інтерактивної форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

32. Методика використання дискусійно-інтерактивної форми навчально-пізнавальної діяльності учнів.

33. Охарактеризуйте основні складові підручника з географії і наведіть приклади їхнього використання для формування компонентів змісту географічної освіти

34. Охарактеризуйте методи навчання, виділені на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань, та прийоми їх використання при вивченні географії.

35. Методика організації роботи учнів з підручником та зі статистичними

матеріалами.

36. Дайте загальну характеристику наочних методів навчання та обґрунтуйте окремі прийоми їх використання при вивченні географії.

37. Охарактеризуйте практичні методи навчання та окремі прийоми їх використання при вивченні географії.

38. Які прийоми роботи з текстом підручника ви знаєте?

39. Обґрунтуйте зміст та класифікацію засобів навчання географії.

40. Методика організації роботи учнів з географічною картою при вивченні географії.

41. Методичні особливості використання вчителем технічних засобів навчання при вивченні географії.

42. Методичні особливості використання на уроках географії відеофільмів та інших демонстраційних навчальних засобів.

43. Які ви знаєте методи навчання географії, виділені на підставі характеру пізнавальної діяльності учнів?

44. Назвіть та опишіть методичні прийоми, які можна застосувати для перевірки домашньої роботи учнів.

45. Загальна характеристика форм організації навчально-виховного процесу.

46. Вимоги до уроку як основної форми навчально-виховного процесу у школі.

47. Обґрунтуйте мету уроку як ключову основу технології його проведення.

48. Розкрийте методичні особливості проведення комбінованого уроків.

49. Характеристика та методика використання структурних компонентів уроку (на прикладі комбінованого уроку).

50. Методичні особливості підготовки вчителя до уроку.

51. Загальна характеристика типів уроків.

52. Методичні особливості організації практичних робіт з географії.

53. Характеристика і методичні особливості проведення уроків формування компетентностей (засвоєння нових знань)

54. Урок розвитку компетентностей (формування та вдосконалення вмінь і навичок).

55. Урок корекції компетентностей (уроки систематизації й узагальнення знань)

56. Урок перевірки та/або оцінювання досягнень компетентностей (перевірки та корегування знань, умінь і навичок)

57. Розкрийте зміст та методичні особливості проведення нетрадиційних уроків.

58. Методика проведення уроку-лекції.

59. Методика проведення уроку-семінару.

60. Методика проведення уроку-конференції.

61. Методичні особливості проведення ігрових уроків.
62. Розкрийте зміст дискусії та охарактеризуйте методичні особливості її проведення наприкладі однієї з тем при вивчення географії.
63. Методичні особливості проведення контролю навчальних досягнень учнів.
64. Структура, зміст, основні завдання та методичні особливості вивчення загальної географії (6-й клас).
65. Значення, структура, зміст, головні завдання та методичні особливості вивчення курсу географії «Материків та океани» (7-й клас).
66. Методичні особливості формування знань про материк (на прикладі вивчення Африки).
67. Значення, структура, зміст та методичні особливості вивчення курсу географії «Україна усвіті: природа, населення» (8-й клас).
68. Значення, структура, зміст та методичні особливості вивчення курсу географії «Україна і світове господарство» (9-й клас).
69. Значення, структура, зміст та методичні особливості вивчення географії в межах програм інтегрованих курсів освітньої галузі природознавство (5 – 6 клас).
70. Методика організації та проведення навчальних екскурсій з фізичної географії.
71. Методика організації та проведення навчальних екскурсій з економічної географії.
72. Технології використання на уроках матеріалів, зібраних під час екскурсій.
73. Зміст та диференціація позакласного навчання.
74. Перманентне (постійне) позакласне навчання (факультатив, гурток тощо) при вивченні географії.
75. Систематичне позакласне навчання (предметний тиждень, олімпіада тощо) при вивченні географії.
76. Епізодичне (нерегулярне) позакласне навчання (екскурсія, похід тощо) при вивченні географії.

I. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	Пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	Непогано

60–66	Достатньо	Е	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Ех	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література

Основна

1. Загальна методика навчання географії: Підручник / О.М. Топузов, В.М.Самойленко, Л.П.Вішнікіна. К.: ДНВП «Картографія», 2012. 512с.
2. Кобернік С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Кобернік., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. К. : Навч. книга, 2005. 319 с.
3. Варакута О. М. Методика навчання географії (курс лекцій): Навчальний посібник. Переробл. і доп.. Тернопіль: Тайп, 2019. 177с
4. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії України в загальноосвітніх навчальних закладах (особливості навчання). Х.: ВГ «Основа», 2016. 112 с.: іл., табл.. (Серія «Бібліотека журналу «Географія»; Вип.. 11 (155)
5. Назаренко Т.Г. Практичні роботи як метод формування економіко-географічних понять. Географія, 2012. № 10 (206).
6. Самойленко В. М, Олійник Я. Б, Вішнікіна Л. П. Навчання географії: понятійно-термінологічний словник К.: Ніка-Центр,2014. 352 с.
URL: <https://geo.knu.ua/images/samojlenko.pdf>

Додаткова

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
2. Географія (6 – 9 класи) : Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.geography-6-9.pdf>
- 3 Географія (10 – 11 класи, профільний рівень) : Навчальна програма, затверджена наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році <https://mon.gov.ua/ua>
5. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go>

6. Концепція навчання географії України в основній та старшій школі / за заг. ред. д-ра пед. наук О.М. Топузова та канд. пед. Наук О. Ф. Надтоки. К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 56 с.

7. Корнєєв В. П. Форми організації навчання в школі: Посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський: „Абетка”, 2004. 224 с.

8. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report

9. Кравець Н. В. Краєзнавча робота в контексті навчально-виховної діяльності сучасного закладу освіти. Методичний посібник. URL: <https://vseosvita.ua/library/turistsko-kraeznavcarobota-v-konteksti-dialnosti-sucasnogo-zakladu-osviti-1938.html>

10. Ткачук Н. М., Мандрик І.П., Петрук М. Є. Формувальне оцінювання як інноваційний аспект шкільної географічної освіти в новій українській школі. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: педагогічні науки*. 2022. Вип. 206. С. 208-215

11. Ткачук Н. М., Барський Ю. М. Практичні аспекти підготовки майбутніх вчителів географії, економіки до професійної діяльності в НУШ. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, 2022. № 3. С. С.64-72

12. Marusynets, M., Vovkochyn, L., Yakymenko, S., Tkachuk, N., & Tymchenko, A. Innovative educational technologies in the system of specialist's professional training. *Amazonia Investiga*, 2022 11(60), 177-186. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.19>

Інтернет-ресурси

1. Офіційний сайт Верховної ради України (Законодавство України): <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Офіційний сайт Волинського національного університету імені Лесі Українки <http://vnu.edu.ua/uk>

3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України <https://mon.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Державної наукової установи ІМЗО <https://imzo.gov.ua/>

5. <https://osvita.ua/vnz/reports/geograf/23071/>

6. Офіційний сайт Українського географічного товариства URL: <https://geotov.org.ua/>

7. Природні парки URL: <https://www.nationalparks.in.ua/zapovidnyky/pryrodni>

8. Студія онлайн-освіти «EdEra». URL: <https://www.ed-era.com/courses>

9. Онлайн-медіа про освіту та виховання дітей в Україні «Освіторія». URL: <https://osvitoria.media/>

10. Освітній проєкт «На урок» URL: <https://naurok.com.ua/project>